

Opis źródła:

Jenerala Józefa Sułkowskiego Życie i Pamiętniki - są to wspomnienia z okresu 1792-1797, w których autor opisuje i relacjonuje, m.in. wojnę polsko-rosyjską lat 1792-1793, swój udział w kampaniach włoskich lat 1796-1797, jak również swój udział w wyprawie Napoleona do Egiptu. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem *Pamiętników*, w którym autor określa motywacje Rosji do konfliktów z Rzeczpospolitą, jak również zauważa, jaką dla Europy rolę pełniła Polska.

Miejsce i data wydania:

Wydane drukiem w Poznaniu w 1864 roku.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Przechowywane, m.in., w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Tekst źródła (fragment):

[...] Polska przez swoje śródziemne położenie geograficzne, przez związek wszystkich swych interesów z ludami, które z nią graniczyły, była puklerzem Europy zasłaniającą ją przed podbojami Rosyi, była dla tego wystawioną na nieustanną walkę z ambitnymi namiętnościami tego mocarstwa, a tem samem musiała być przedmiotem jego chciwości i jego ciągłych podstępów. Pierwszy samowładzca moskiewski który zredagował coś nakształt kodexu politycznego dla tego wówczas nowo - rodzącego się państwa, przeznaczonego w przyszłości do tak wielkiego wzrostu, car Piotr I korzystając z nienawiści którą dostrzegł wciskającą się między stan cywilny i wojskowy w Polsce, wzniecił zrzęcznie w r. 1706 powstanie w wojsku polskiem zebranem pod Tarnogrodem. [...] Niepokojony błędną ideą, którą nazywał ucywilizowaniem Moskali, to jest: manią uczynienia ich Europejczykami, Piotr I miał projekt znieść ową przegrodę która go dzieliła z resztą Europy.

Słowniczek pojęć:

Wyprawa Napoleona do Egiptu - kampania prowadzona przez Napoleona Bonapartego, mająca na celu, głównie, odcięcie Anglii od jej kolonii w Afryce i Azji. Napoleon zabrał na wyprawę 167 naukowców, którzy mieli badać historię i kulturę Egiptu. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wyprawa_Napoleona_do_Egiptu

Józef Sułkowski - polski oficer, adiutant Napoleona, brał czynny udział w insurekcji kościuszkowskiej. Brał udział w wyprawie Napoleona do Egiptu. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Su%C5%82kowski

Puklerz Europy - inaczej - Przedmurze Chrześcijaństwa. Określenie dotyczące Rzeczypospolitej, które opisuje rolę Polski w kontekście obrony Europy.

Piotr I Wielki - car rosyjski w latach 1682 - 1721 z dynastii Romanowów. Wprowadził wiele reform w prawie, administracji i oświacie Carstwa Rosyjskiego. Więcej:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotr_I_Wielki

powstanie w wojsku pod Tarnogrodem - jeden z momentów wojny domowej w Rzeczypospolitej w latach 1704 - 1706. Wojna ta rozgrywała się pomiędzy konfederacją sandomierską, popierającą Augusta II Mocnego a konfederacją warszawską popierającą Stanisława Leszczyńskiego.

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej:

1. Co oznacza określenie „przedmurze chrześcijaństwa”? Z czym się ono wiąże i jaki kraj był w taki sposób określany?
2. Czy wszystkie kraje sąsiadujące z Rzeczpospolitą w XVII i XVIII wieku były chrześcijańskie? Odpowiedź rozwiń i uzasadnij.
3. Jakie było największe zagrożenie zewnętrzne dla Rzeczypospolitej, w świetle tekstu źródłowego?
4. W jakiej sytuacji politycznej znajdowała się Rzeczpospolita w początkach XVIII wieku? Czy prowadziła wówczas wojny? Jeśli tak, to z kim?

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. W jaki sposób autor tekstu źródłowego charakteryzuje położenie Polski na mapie Europy? Co z tego faktu wynika?
2. Jakie było największe zagrożenie zewnętrzne dla Polski, w świetle tekstu źródłowego? Jaki kraj zagrażał nie tylko Rzeczypospolitej, ale również całej Europie? Jaką rolę pełniła w tym kontekście Polska? Rozwiń swoją odpowiedź korzystając z wiedzy własnej i podaj przykłady roli Rzeczypospolitej w obronie Europy przed najazdami ze wschodu.
3. Jaki cel obrał sobie władca Rosji z okresu opisywanego w tekście źródłowym? Kto wówczas władał Rosją?
4. Jakie były przyczyny wybuchu wojny domowej w Rzeczypospolitej w latach 1704-1706? Kto prowadził ze sobą walkę? Jakie były skutki wojny domowej?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania warto przypomnieć sobie wojny Rzeczypospolitej, jakie prowadziła w XVI oraz w XVII wieku. Czym dla Europy była Rzeczpospolita? Z jakimi państwami graniczyła od wschodu? Warto pamiętać o kontekście religii - jaka religia była w Rzeczypospolitej dominująca? Z krajami jakich religii prowadziła ona wojny w wyżej wspomnianym okresie? Jakich wartości miała bronić Rzeczpospolita?

Ponadto, warto przypomnieć sobie dlaczego w Rzeczypospolitej zaistniała sytuacja sprzyjająca wybuchowi wojny domowej w 1704 roku? Kto był stronami walczącymi i po czyjej stronie stawali? Z kim związane się sojuszami? Zwrócić należy uwagę na rozbieżności w interesach szlachty i wynikających z tego problemach w związku z wolnymi elekcjami.

Najważniejsze czasy:

1697 - 1706; 1709 - 1733 - panowanie Augusta II Mocnego jako króla Rzeczypospolitej

1704 - 1706 - wojna domowa w Rzeczypospolitej

1704 - zawiązanie konfederacji warszawskiej oraz sandomierskiej

Literatura pomocnicza:

Jurek T., Kizik E., Historia Polski do 1572, Warszawa 2013

Augustyniak U., Historia Polski 1572 - 1795, Warszawa 2024

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Monika Poszalska